

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԵՕԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԵՌԵՒՏԻՐԱԿԱՆ

Տարեկան գին կանխիկ զուգուշ 100: Վեցամսեայ գին զուգուշ 52 1/2: Եռամսեայ գին 26 3/4:
Հինգ օտարազգուշ գանձոցին մէկ օրինակ իրեն ձրի դիտի տրուի:
Այս Լրագրից ամեն շաբաթ օրերը կը հրատարակուի:

Պոչխան գուրս գացած Լրագիրներուն փոխադրին ծախքը տունցին ջրայ Է:
Իր շաբաթ համար չուր մը հրատարակեց ու ջրայց դիտի ջնարէ տոցին 40 փարայ:
Նորաւից գրոց ծանուցումը ձրի է: Դուրսեն եկած նամակներուն փոխադրին ծախքը դիտի ջնարէ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՕԼԻՍ 27 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Ուռմէիէն ու Լանկայէն եկած լուրերուն նա-
յելով օսմանեան մեծադոր տէրութեան զօրքերը մե-
ծամեծ յաղթութիւններ կրկին բրած են Լազանիայի
ապստամբներուն դէմ: Այս քանի օրերու ընթացքին որ
Փոլսէն ու Ռաբատ գլխաւոր ապստամբներուն
դէմ էր վեց ժամ տեսեր է և վերջապէս այս եր-
կու ապստամբից գլխիները շատ զօրք հարսնեցնե-
լով հաղիւ կրցեր են լեռները փախիլ ու իրենց այն
տեղումները պատապարտելու տեղ մը գտեր են,
ապրին տուններին տեղերին ալ այրել միայն գաւ-
նայէն ետեւ, յետոյ օսմանեան տէրութեան զօ-
րաց հրամանատարը յատկապէս գործակալ մը կը
խրկէ յիշեալ ապստամբներուն որ գան հնազանդին
տէրութեանը վեհափառ արքային առատ գլխու-
թեանը վտանգանալով, ինչպէս որ Պետերհան պէյը
և խան Սահմուտը սիրով ընդունեց մայրաքաղաքը
և յատկապէս լազանիէի փառաւոր խմբիւր մանց բը-
նակարան տուաւ:

Այսուամայն առ հասարակ որ այս խոհեմ ու
մարդասիրական առաջարկութիւնը կ'ընդունին ա-
պստամբները և կը հնազանդին բարձրագոյն դռներ:

Զի հնազանդի նէ ինչ պիտի կրնայ ընել ետքը,
թէ որ գլխաւոր քիչ զօրք ունէր, անոնց կ'ապաւի-
նէր առաջ նէ, հիմա այն զօրքերէն ալ խիստ քիչ
բան մը մնայ քովը որովհետեւ մեծադոյն մասը տե-
րութեան զօրաց ձեռքը ինչպէս հիմա ճամբան են
մայրաքաղաքս գալու համար:

— Պետերհան պէյը և խան Սահմուտը որոնք
անցեալ շաբթու հոս հասան գեւա լազանիէի խմբին
են: Թէպէտ ասոնք ուրիշ բանաւորութեան յանցաւոր
ներուն պէս նեղութիւն չեն քաշեր, ամէն կերպիւ
հանգիստ են, բայց միշտ մեծ գգուշութիւն կ'ը-
լայ վրանին ներս գալու եղած ատենին:

Յիշեալ Պետերհան պէյին, և անոր օգնա-
կան վանայ խան Սահմուտին յաղթութիւնը, և այս
կերպով Քիւրտիստանին խաղաղիւր օսմանեան
կայսերութեան պատմութեանը մէջ անցնելու տը-
ր ժամաւոր երեւելի անցքերուն մէջը եղաւ. և ի-
րաւամբ կրնայ բտալիլ, որ այժմու մեծադոր ինք-
նակալ Սուլթան Մեքիմ կայսրը եղաւ ճըշ-

մարտապէս Քիւրտիստանու տիրուր և օսմանեան
երկրին հետ միացնողը:

Սեծադոր ինքնակալը հրաման բրած էր, որ այս
պատերազմի մէջ քաջութեամբ երևելի եղող
բազմութիւն անձանց համար պատուոյ նշան շնուի
և ամէն մէկուն տրուի, անոնց արի և հաւատա-
րիմ ծառայութեան ինքնակալին գոհ ըլլալը ծա-
նուցանելու համար: Նշանները շնուեցան. և մե-
ծադոր տէրութեան նախարարաց մեծ ժողովը ա-
սոնց շնութեանը կատարուիլը ինքնակալին ծանու-
ցած ժամանակին հասարակաց հաճութեամբ ա-
ղերատուի մին ալ գրեցին որ, որովհետեւ այն ու
պատմութեանը վրայ պատերազմի ելլելը, և պա-
տերազմին յաջողութեան պէտք եղած բաներուն
կարգադրութիւնը կայսերական հրամանաւ ի գործ
գրուեցաւ, և աստուած ալ այս յաղթութիւնու
կայսերը շնորհեց, ուստի մինչեւ որ կայսրը ինքնին
այս յաղթութեան նշաններուն մէկը իր վրիզը չկա-
խէ նէ՝ ուրիշ մարդու մին ալ չվրիզէր այն նշա-
նով իրեն պատիւ գտնել, ուստի աղաչեցին մեծա-
դոր ինքնակալը, որ այս նշաններուն մէկը իր վրիզը
կ'ախելով նշաններուն առաւել փառաւորութիւն
մը և յարգ մը շնորհելու հաճի: Այս աղերատու իրա-
ստորադրեցին տէրութեան մեծամեծ նախարարնե-
րը, որոնց անուանքն են.

- Սուլթան Քիւրտիստանի փաշա փաշայ:
- Լիւթի Հիւսէյն Էֆենտի Շէյխ իւլ իսլամ:
- Սուհաբէտ իւլ Երեմի փաշա, տէրութեան գե-
րագոյն ժողովոյ անդամ:
- Սուհաբէտ Սաիւ փաշա մեծ սպարապետ:
- Միւսթաֆա Էֆենտի փաշա թոփթանի մուշիր:
- Սուհաբէտ լիւթի փաշա, տէրութեան գերա-
զոյն ժողովոյ անդամ:
- Սուհաբէտ իւլ Էրեմի փաշա, արգարութեան
վճար ատենին նախագահ:
- Իպրահիմ Սարիմ փաշա, տէրութեան եկա-
մուտից տեսուչ:
- Հասան իւլ Էրեմի փաշա, թիւարէթ մուշիր:
- Սուհաբէտ իւլ Էրեմի փաշա, սպարապետ կայ-
սերական զօրաց:
- Սուհաբէտ իւլ Էրեմի փաշա, զարգիւնեմ մուշիր:
- Սուհաբէտ Հասիպ փաշա, Էփրաֆ նազիր:
- Սուհաբէտ լիւթի փաշա, արգարութեան վճ-
ար ատենին անդամ:
- Սուհաբէտ Էմին փաշա, զարգիլեմ մուշիր:
- Սուհաբէտ լիւթի Էֆենտի քաղիւսքեր, և ար-
գարութեան վճար ատենին անդամ:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿԱՐՃԱՌՕՏ ՊԱՏԿԵՐ

ՆԱԲՈԼԵՈՆ ՊՕՆԱԲԱՐԹԻՒՆ

ՎԱՐՈՒՅԸ

Հարգանքով:

Երկրի անցողի ելքը Բրուսիայի, Թիւրքի-
այի, Վրասթիայի և Ֆրանսիայի մէջ անհամար աղբ-
աւորներ զինեց, զորոնք արդէն լնդգան ու Սեպ-
տեմբրի Գաղղիոյ դէմ գրգռեցին: Հիւլ, Բրուսիայ ա-
ղբաւորներուն գլուխը, Սեպտեմբրի մէջ պաշար
ւած սպանեցաւ. որով իր միաբաններն ալ տկարա-
ցան: Նաբոլեոնին անհոգեմէ մէկ գործը, որն ու
վէնայու մէջ Հուլիոյ իշխանութեան Գաղղիոյ մի-
անոյը հրատարակեց էր և որուն համար պատէն
բանադրուէր էր, Թիւրքի նախանշալոյ բնակիչները
ամէն բանէ ելլելու գրգռեց: Հոգիներ անուամբ սոս-
կալե մարդ մը քաջութեան կարգէ քահանայի մը հեա
անոնց գլուխ եղաւ, և Հասթիքը ապստամբ զօրա-
պետն ու Յովհաննէս արշիւթեան օգնութիւն ա-

ւած, Խոսիւր քանի մը քաղաքներ կ'առնէն, ու
Պալէստինայ մէջ շատ արիւն կը թափէն: Լըֆելլը
զօրապետը ասոնց, և Վիլհելմ Էմիլի թագաւորը,
Եւգենիոս փառապետը, Պրուսիոյ ու Ֆրանսիոյ զօրա-
պետները Բիւքարէստի, Տալինայի ու Վարշովայի
ապստամբներուն քանի մը անգամ կոտորած տալէն
ետեւ, վերջապէս Ռատայի յաղթութիւնը, Եւգե-
նիոսէն երկու արշիւթեան գեւա վտարեց, Խա-
լան իր առջի վիճակը կը խօթէ (յուլիոյ 14):
Նոյն ժամանակները Ֆրանսիայի արշիւթե-
ան ալ քառաւոր հազար զօրով Լեհաստան մտած
Վարշովայի առերէր: Սահմանային թագաւորին կող-
մանէ Բոնիսլովիցի լեհաստանու զօրապետը քանի
մը անգամ քաջութեամբ զարկաւ արշիւթեանը: Բայց
էրբ Ռուսաց Սուսարով զօրապետէն օգնութիւն ու-
ղեց, չի կրցաւ ընդունիլ: Ռուսիոյ տէրութիւնը
զարգուիլ Եւրոպիոյ և Բրուսիոյ հետ միացած ըլլա-
լով Լեհաստանը իրենց մէջ բաժնեւոր, Նաբոլեոնին
նիդալակցութեան խոստումը կոտորեց էր:

Աս է Գաղղիոյ հպատակ երկիրներուն վիճակը
Նաբոլեոնին Լուսա կողմէն մէկ գտնելու ատենը:
Մէկ մըն ալ յանկարծ իրեք նոր կամիջներ կործա-
նածներուն տեղ կանգնած, Լուսաէն Գանուրին
ձախ կողմը հարկու յիտուն հազար զօրք ինչոյն
(յուլիոյ 5), Նաբոլեոնին բանակը օրէ օր իր զօրա-
պետներէն առած օգնութեամբ զօրացեր էր, և Բու-

լը թշնամոյն ձեռքն եղած գեղերը Էնդերստորֆ,
Էյլիլի, լիւթի, Ռադուր, Գաղղիացոց ձեռքը կ'անց-
նէին. ու Կորսուս արշիւթեանը կ'առնէ ինչուան
Վալիալի վրայ քաշելու: Հոն Սաքսոնացի, Ռուս-
իոյ ու Սահման կատարարներ հետը կը զարնէին.
Տալիալի վրայ կը հասնէ ու յաղթութիւնը կը կա-
տարէ. քանիչինչ հազար զօրք իւրաքանչիւր կող-
մէն կ'ընան, որոնց մէջ Լասալ ձիաւորաց քաջ զօ-
րապետը: Արշիւթեանը վերաւորած կը ձգէ Վալիա-
լի ու կը քաշէ: Սահման ու Սաքսոն ետեւէն կ'ը-
նան ու մէկը Գեռլիք, ու մէկը ջրայիմ կը զար-
նեն անոր առաջն ու կոնակը: ջրայիմի գործը
զեւ չի լինցած, Լիւթիէնդէյն իշխանը վրայ կը
հասնէ զինագաղաւթով ինքնուրու, ու մէկ ամուսան
համար կ'ընդունին: Երկար ատեն Լեւալիան լնդ-
ղիոյ օգնութեանը սպասեց էր. ու չհասաւ աս օգ-
նութիւնը: ջրայիմի վրանագաղաւթէն ուժը օր ետ-
քը Եօթնամասն ու չորս նաւ Լը Էպրամ Լիւթի
վրայ կը տանէր, միւրը Ֆրեյնիլի ու Վիլհելմի առ-
նէլ էր: Եւ գործը ամենեւին չի յաջողեցաւ, ու
Լեւալիական նաւատորմից ել մը մարդ Կորսնիւր
նէլէն ետեւ Էյլիլի բերքէն հեռացաւ:

Վալիալի յաղթութեան օրը Հուլիոյ մէջ ան-
լուր բանակաւորութեան գործ մը կատարեց էր: Ի-
տալիա եղած ապստամբութեանց առիթ Հուլիոյ
արեւելքը տեղաւոր, Նաբոլի թագաւորը Միւրադ
թէ պապին անձը թէ երկու աթոռները քաղաքա-

Սուհաբէտ լիւթի Էֆենտի, սպարապետ գործոց
վերապետը:

Իպրահիմ լիւթի Էֆենտի, մեծ փոխարքային
միւսգէշար:

Իսմայիլ լիւթի պէյ, թէրսանէ նազիր:

Սուհաբէտ լիւթի Էֆենտի, կայսերական
գլխաւոր ամէնալի:

Սահմուտ լիւթի Էֆենտի, մեծ փոխարքային
մէքբուսքի:

Սեծադոր ինքնակալը այս աղերատուրին գրած
պատասխանւոյն մէջ նախ խոնարհաբար կը խոս-
տովանի որ ամէն յաղթութիւն՝ աստուածային
ձիրք է. որու հաճի նէ անոր կուտայ. և ետքը
քաջամարտիկ զօրքէն և անոնց զօրապետներէն շը-
նորհակալ կ'ըլլայ. որոց ձեռքը աստուած հաճե-
ցաւ այս ձիրքը իրեն օրը տէրութեանը շնորհել.
և կը բարեհաճի նախարարաց աղերսը ընդունե-
լու, և նշաններուն մէկն ալ ինքը իր վրիզը կ'ախ-
ելու: Լիւթի կրնանք ըսել որ մեծադոր տէրութեան
շնորհած պատուոյ նշաններուն ամենէն աւելի փա-
ռաւորը և պանծալին այս նշանը կ'ըլլայ. չէ թէ
միայն պատճառին համար, որ շատ երկար ատե-
նէ ի վեր շարունակաւ ապստամբութիւն մը
սրմատէն ջնջելու եղաւ, այլ և մեծադոր ինքնա-
կալին ալ անձամբ այս նշան ընդունելով փառա-
ւորութեան համար:

— Լսորեստանէն եկած լուրերուն նայելով այս
երկիրս հիմա մեծ հանգարտութեան մէջ է, Սյա-
տայի նոր կառավարիչ վեհմայիսը Սուլթան փա-
շայէն շատ գոհ են տեղացիք:

— Թուապուզանէն կը գրեն որ այն տեղի համար
հոս քիչ հիւանդութեանը վրայով եղած տարա-
ձայնութիւնը խիստ չափազանց է. մինչեւ հիմա
հոն այս հիւանդութեանէն մեռնողներուն թիւը
հաղիւ 150 ի կը հասնի. հիմա շաբաթը մէկ ան-
գամ նորէն այս ցաւէն բռնուողի ձայն հաղիւ կ'առ-
նեմք: Իայց տեղւոյս բնակիչները մեծադոյն մասը
սիրտերին մեծ վախ մանալուն գրեթէ ասոյն ան-
գին ցրուեցան. ուստի քաղաքիս առուստուրին մեծ
վնաս եղաւ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂՂԱՒԱՆ ՀԱՄԱԿԵՐ Քիւրտիէն գրքին բրած
անօրէն սպանութիւնը, և ետքը իր պատիւը պա-

տանգէ բողոքողին ազատ չէ: Բայց ետքը իմացուեցաւ որ անանկ չէ:

— Կըսեն որ բողոք աշխարհքի վրայ վեց միլիոն հրեայ կը գտնուին: Կ'սոսնք մեջ քաղաքական ազաւորութիւն վայելողներուն համարմբ 200.000 հազիւ կ'ենք: որ Ռուսաստանի հրեայներուն արջիւնիւրէնքը ըստաւ լրագիրը ասանկ կը համրէ:

30.000 հոգի, Լիւթիայի Սիւրբալ նահանգայ մէջ:

20.000 " Իսկիլթիւնայի մէջ, այն ալ անկաւար կերպով մը:

50.000 " Ռիլեմէնի մէջ:

10.000 " Պէճիքայի մէջ:

90.000 " Ռուսաստանի մէջ:

Կ'սոսնք զատ ո՞ր տեղ հրեայ կան նէ՞ ուրիշ ազգերուն վայելած ազատութիւնը չունին. տեղ կայ որ աւելի, տեղ կայ որ պակաս անարգանք կը կըրեն և նեղութիւն կը քաշեն. և որպէս թէ մարդկային ազգին պինտ ստորին տեսակը սեպուած են:

Հրեայ օրագիրը ասիկայ նշանակելով ինչ նրպատակ ունենալը չեմք գիտեր. բայց թէ որ հրեայները իրենց խտտարտութեան համար սուրբ գրոց մէջ գրուած սպառնալիքները կարգան և մտածեն և հիմակուան վիճակներուն բազմաւոր նէ՞ կրնան փրկարար հետեւութիւններ հանել: 6.000.000 մարդէն 200.000 մարդու վիճակ աղէկ ըլլալով ազգին վիճակը աղէկցած չի սեպվիր:

ՊԱՎԻԻՆ: Ի զլս Սոնգէս անուն սպանիացի աղջկանը, որուն վրայ խտած եմք հայաստան լրագրոյ նախնիքայ թիւերուն մէջ, Պալիւնայի վեհափառ թագաւորը ազնուականութիւն շնորհեց, Լանտֆելտի կոմսուհի անուանելով. և հետեւաբար՝ անտաֆելտ ըստած բերդն ալ անոր տուաւ: Եւս նոր պատիւը Պալիւնայի օրագիրները հրտատարական չըլլալուն համար՝ մարդ չի գնաց Ի զլս Սոնգէսին նոր ազնուութիւնը շնորհաւորելու: Ի զլս Սոնգէս քանի մը երեւելիներուն և ազնուականներուն տուել իրեն առած պատիւը ճանչցնելու համար յայտարարութեւ տոմսակներ (պիլեդներ) խրկեց, ստորագրելով, հալիս Խոստակի լանդգրաֆէլտի, գրեթէ ամէն ալ թուղթը ետ խրկեցին ըստելով թէ, մենք այս անունով մարդ չեմք ճանչնար: Եւս առնուականներն ալ իրենց ազնուական նուիրան թուղթերը ետ ձգեցին, ասանկ մէկու մը ազնուականներուն կարգը մտնելը՝ ազնուականութեան ազո բերելու բան մը սեպելով:

ՍՊԱՆԻԱ: Ի զպալէս Բ. վեհափառ թագուհին հաւատարիմ անձինքը՝ թագաւորութեան յաջորդութեանը վրայ ինկիլիլ տէրութեան արտաքին գործոց վերակացու Ի զոս Բալմէրոզօնին տուած խորհուրդին կատարելալ հաւանութիւն տուին: Ի զոս Բալմէրոզօն կ'ըսէ որ, «այլ» ըստած քաղաքական օրէնքը Սպանիայի մէջ լինեցաւ նէ՞ բոլոր Սպանիա չէ, Լեւոսպայի ամէն թագաւորութիւններն ալ իրար անցնելու վտանգի մէջ կը ձգէ. աւսոր համար հիմնական յաջորդութեան կերպը սահմանաւոր եղանակով մը փոխելու է կ'ըսէ. ուրով Սպանիայի թագաւորութեան յաջորդութիւնը «այլ» օրէնքին տակը մտնէ: Եւս օրէնքը թագաւորութեան յաջորդ կ'ընդունի թագաւորական ցեղին միայն արու ժառանգները, կընիկ մարդոց չի ներեր որ թագաւորութիւն ժառանգեն: Եւս ասանկ է Ռուսաստանի թագաւորութիւնը:

Եւս օրէնքին համեմատ, երբ որ Սպանիայի վեհափառ թագուհին առանց մանչ դաւակ մը ունենալու մեռնի նէ, (որ հիմա ոչ մանչ ունի և ոչ աղջիկ), անոր տեղն անցնի իրեն հօրեղբայրը Տոն Ռուանչէսքո տի Բաւալ, որ իւր արքայապատիւ աւմանցնի ալ հայրն է. և անկէց ետքը մանչ դաւակէ մանչ դաւակ անոր ցեղին անցնի, թագաւորական ժառանգութեան տակը աղջիկ չի խօթելով: Սպանիայի կառավարութեան մեծամեծները այս խորհուրդը ընդունեցին, և կէս մը իրեն խորհուրդ՝ Ռուսաստանի տէրութեան կողմէն Սպանիա դեսպան նստող Պրոքի գուբերնի բացին: Պ. Պրոքի պատասխանեց. թէ որ առ հասարակ այսպէս ընդունուեցաւ նէ՞ մեր կառավարութիւնն ալ ատոր բան չըսեր. բայց երբ որ Ռուսաստանէ «այլ» օրէնքը խախտեց նէ, (ուլէանի գուբեր, որ այն ատենը Ռուսաստանի թագաւորութեան կրտսեր տուներն էր, և թէ որ այն օրէնքը մնար նէ՞ կարելի էր որ Սպանիայի թագաւորը ըլլալուն կտրգը իր ցեղին անցնէր, ինչի անխորհուրդութիւն կ'ըլլայ կոր տէրի բռնը ըլլաւ: Հիմա ալ ըսաւ, կրնայ ըլլալ որ Սոնգէսին գրտուհին՝ որ թագուհւոյն քայրն է, և հիմակուան օրէնքով թագուհին անժառանգ մեռնի նէ թագաւորութիւնը իրեն պիտի մնայ, այս օրէնքը փոխուելուն դէմ բողոք ընէ: Սպանիայի նախարարները ըսին. անոր ընելու բողոքէն բան

մը չըլլէ:

Եւս վրայ շատ ատեն չանցաւ, Պրոքի գուբեր փարիզ եկաւ, որ չէր յուսացուէր. և անկիւ պալէն ետքը գաղանի խորհուրդներ եղան Ռուսաստանի թագաւորին Սոն Բաւալ գեղը պալատը, և Բրիտանիա թագուհին ապարանքը, որ Սպանիայի թագուհւոյն մայրն է, և հիմա ժամանակ մըն է որ Փարիզ կը կենայ: Եւս օրերը Սպանիայի տէրութեան կողմէն Փարիզ դեսպանութեամբ նստող Պ. Սարվաէզ ճէնաւալն ալ Սպանիա կանչուեցաւ. և կ'երեւի որ ատոր կանչուելուն ալ պատճառը այս բանը ըլլայ:

— Եւս անի Սարվաէզը ճէնեւալը, որ շատ աւտենէ ի վեր Ի զոս ալ կը կենար իր ընտանեօրը իւրեն փախտական, սեպուեմբեր 28ին (16ին) Պրոքի գէլ, և անկէց Սպանիա երթալու որոշած ըլլալը կը ծանուցանէ Ինկիլիլի քայլէն՝ օրագիրը:

— Սպանիայի վեհափառ թագուհին գիր խրկած է Ռուսաստան, որ որքան սպանիացի քաղաքացիներ կամ փախտական կը գտնուին Ռուսաստանի երկրորդ, և իրենց հայրենիքը դառնալու կը փախաբնին, կրնայ Ռուսաստան տէրութիւնը անոնց հրամանագիր տալ որ իրենց երկրորդ երթան: Սպանիայի մէջ ալ ընդհանուր թողութեան թուղթ հրատարակեց, որով կառավարութեան դէմ յանցանք ընողներուն և իւրեւրութիւն և ապստամբութիւն հանողներուն աւմենուն ալ կը ներէ: Եւս թողութեան թուղթս բողոք Սպանիայի մէջ, և մանաւանդ Սպանիա քաղաքը անանկ չափազանց ուրախութիւն պատճառեց, որ հարկ եղաւ կառավարութեան կողմէն թուղթ հանել, որպէս զի օրինաւոր և վայելուչ չափը չանցնին:

ԻԴԱԼԻԱ: Սպանիայի «Եմաֆ» լրագիրը Եւս քայի գրտութեան մէջ նոր եղած պատահմաններուն վրայ յետագայ տեղեկութիւնս կուտայ:

«Երեւի որ՝ Եւս քայի գուբերն ալ ասկէց ետքը յառաջագիմութեան ճամբէն քաղաք իշխաններուն կարգը մտած է: Եւս մօտ օրերս Եւս քայի մէջ ծանր խռովութիւններ և խառնակութիւններ ելան, իշխանին բռնած եղանակներուն հակառակ, որ հասարակութեան ազատութեանը դէմ կ'երեւէին: Բանի մը մարդիկ ալ բռնուեցան: (Գտուտ 31ին, հասարակութիւնը ոտք ելաւ, բարձր ձայնով ուղեց որ բանտարկեալները ազատուին: Կառավարութիւնը շուտ մը ամէն մարդ իր առողջ երթալուն դանգալը զարնել տուաւ, և բոլոր զօրքը ոտք հանեց. բայց քաղաքացիք զօրաց ասանկ ոտք ելելը տեսնելով չի վախճան: Եւս բազմութիւն փողոցները կը սլալաւէին կ'ըսէ Պ. Բ. կանչելով. և կառավարութեան կանոն (քօնստիտուսիօն) և քաղաքապահ զօրք և բանտարկեալներուն ազատութիւնը կ'ուղէին: Տէրութեան գործակալաց պալատին ղեկավարանցը (խարաուը) զօրապետ մը զօրքերը գուբս հանեց որ բազմութիւնը ցրուէ. զօրքը դէպ ի բազմութիւնը հրայան շիտեցին, նետները պէս ըրին. նոյնհետայն ամէն մարդ փախաւ. հոն մարդ չի մնաց:

«Սիայն հինգ հոգի հոն մնացին, ուրիշներուն հետ չի փախան. ղեկավարներուն աշակերտներուն (սիւնիկներուն) դէմ արձանի պէս կեցան, և ղեկավարներուն ըսին. թէ որ սիրտերնուդ ձեռք կուտայ նէ՞ մեզ մեռցուցէք. մենք գուբերն նախաւորք մը չեմք ընել. միայն մեր եղբայրներուն ազատութիւնը կ'ուղէմք: Իսրայալի զօրապետը զարմանալով ղեկավարները ետ կանչեց. և բաւական սեպեց այն երկատարներուն յորդորելը, որ երթան խնդիրին կառավարութեան իմացընէն:

«Եւս միջոցիս Եւս քայի գուբեր Քաուօր Ի զոս վիքօ, Սան Սարգիսօն Վ ինեալէ ըստած տեղը կը գտնուէր. Բայց խռովութիւնը ետեւէ ետեւ չաւանալով՝ տէրութեան խորհրդակները սեպուեմբեր 1ին ժողովուեցան. և խորհեցան անոր մարդ խրկել, որ բանին ինչ վիճակ հասած ըլլալը իմացընէ: Իրկած մարդիկին էին նոյն ժողովն նախագահը Պ. Սաճաուօղա, և Պ. Սալէգիլ և Պ. Պրանքօրի խորհրդականները. որ գրին գեղը տուէր գացին: Հասարակութիւնը կառավարութեան ժողովն խորհրդարանին առաջը կ'ըստանէին. շատ մարդիկ ալ խորհրդականներուն կողմէն գացող պատգամաւորներուն հետ գացին. որով պատգամաւորները տանող կառքին ալ հարկ եղաւ ծանր երթալ:

«Եւս քայի շնորհեց տպագրութեան ազատութիւն, քաղաքապահ զօրք կարգադրելուն հրամանը, և բանտարկեալներուն բանտէն ելելը: Եւս աստեղը հասարակութիւնը ուրախութեամբ ընցուելով Եւս քայի գարձան. քաղաքացիք ամէն ալ ձեռքերնին հագնին (խալախի) ձիւղեր բռնած կը շարժէին. մեծ հրատարակին վրայ ղեկ ասպառաճ գովաբանէրք երգեցին միաձայն, Եւս քային գուբութեան երկիրներուն մէջ նոր սկսած ազատութեան

թեանը վրայ շնորհակալութիւններ և ուրախութիւններ յայտնելու համար:

Բոսնիէ-Եւս քայի օրագիրը կը պատմէ որ՝ այս բանին վրայ քանի մը լուքացիներ երկաթ ճամբով շոգեկառքով Բիլգա երթալով, այս լուքս հոն ալ տարածեցին: Թէ՛ Բիլգա քաղաքին բնակիչները և թէ՛ Խիօնօցիք՝ լուքացոց խնդիրը կատարելուն վրայ շատ ուրախացան:

Եւս ամէն պատմութեանը կ'երեւի որ՝ Իգալիայի բողոք մանր տէրութիւններն ալ կամայ կաւմայ Հռոմայու կառավարութեան բռնած ճամբան պիտի ուղեն. որովհետեւ լուքացիներուն ուղած և ձեռք ձգածն ալ նոյնն էր: Եւս քայի կառավարութիւնը Իգալիայի մէջ այս ազատական ոգին ծաւալելը չուղէր. և Եւս քայի բանին ալ նպատակը այն կ'երեւի, ատոր համար պիտի ըլլայ այն ալ որ Եւս քայի գրտութիւնը թօնքային մեծ գրքին վրայ գարձրել կ'ուղէ: Եւս քայի ասանկ ըլլան նէ՞ ետեւէ ետեւ Իգալիայի վրայ տալու շատ լուքեր կ'ունենան:

ԵՐԳԱՅԻՆ

— Եւս քայի մէջ արքունի հրովարտական հաստատեալ հոգեւորական և քաղաքական ժողովները մինչեւ հիմա գովութեան արժանի շատ գործեր գործեցին, ինչպէս ամէնուս յայտնի է. բայց հիմական մէկ քանի գործերը որ կը լսեմք քի կարգի պիտի դրնեն տեղի օգտակար և արժանի յիշատակաց գործեր են, զոր օրինակ հարսանիքի բարեկարգութիւն: Թէպէտ կառավարութեան չէր գիտեր թէ ինչպէս պիտի վճռեն. բայց ժողովականներուն ազդասիրութեանը նայելով կրնանք ըսել անկասկած, թէ այս մասին եղած բարեկարգութիւնները անշուշտ քիչ ծախք ընել տալու վրայօք պիտի ըլլան:

Ժողովներուն գիտաւորութիւնը խիստ բարի է ինչպէս ամէն մարդ կը վկայէ առանց կողմնասիրութեան. ուստի կը յուսամք, թէ իրենց վճիռն ալ բարի և ազգօգուտ կ'ըլլայ. այսինքն այսպիսի բարեկարգութեան միջնորդութեամբ մեր Հայ ազգը կ'ազատի անպիտան, մանաւանդ թէ վնասակար շատ մը ծախքերէն որոնք մինչեւ հիմա ակամայ կ'ընէր:

Բիչ ծախքով հարսանիք ընել թէպէտ առջի բերանը շատ պղտիկ կ'երեւայ, բայց մտածելու ըլլանք նէ իրատ հարկաւոր պիտի տեսնանք, մանաւանդ այս ատեններս ուր վատտակ դժուար է և տան ծախքը առ հասարակ չափազանց շատ:

Թէ որ տեսնենքնուս և լաւենքնուս հաւատալու ըլլանք, մեր մէջէն մարդ չի կայ որ ասանկ խենթ ծախքեր ընել ուղէ. այս ծախքերը ընողներուն ամէնը գրեթէ դժգոհ են և միշտ առիթ մը կը փնտռեն, որ այս ծախքերը ընել չի պարտաւորին, բայց այն առիթը չի գտնաւորու համար ակամայ կամք և չարաչար դժգոհելով կ'սպասեն բարեպաշտ ժամանակի: Եւս գուբութիւն Եւս քայի այս ակնկալեալ բարեպաշտ ժամանակը եկաւ: Հիմա ժողովները կը մտածեն որ այն վնասակար ծախքերը վերցունեն աղբին վրայէն և աղբին ծախքը թէթեւցանեն:

Ժողովները կարօտ էր ասանկ բանի մը, քան զի ասանկ ծախքերու պատճառաւ շատ պարօք ընել կը պարտաւորէր, որով ծանր ծանր նեղութեց մէջ կ'ընար: Եւս քային ալ կային որ պարտէն և ծախքէն վախճալով կերպ կերպ գայթակղեցուցիչ գործերու մէջ կ'ընային: Եւս քային շատ մը անկարգութիւններ յառաջ եկած էին. հիմա այս անկարգութիւններուն պատճառները վերնալով, աղէկ գիտնել թէ անկարգութիւններն ալ քիչ քիչ կը պակսին և ժամանակ անցնելով բողոքողին անհետ կ'ըլլան: Ժողովները թէպէտ ասանկ բարեկարգութիւններ հաստատելու կը ջանան, բայց պէտք է որ եկեղեցականներն ալ ձեռնադրու ըլլան. այսինքն յորդորեն ժողովները բարեկարգութեանց գործադրութեանը հաստատելու կը ջանան, բայց պէտք է որ լսենք աղապսէր կարգաւորներուն գովել գործերը ուստի մեծ յոյս ունիմք, որ յայտմ մասին և ասկէց ետեւ ալ անոնց բարի և անկեղծ յորդորանքը մեծ ծամեծ բարեկարգութիւններ հաստատելու պատճառ կ'ըլլան:

Եւս քայի ետեւ երկարօրէն կը ծանուցանենք հարսանիքի ծախքը վերցունելու վրայօք ըլլալը բարեկարգութիւններուն կերպ կերպ օգուտները:

— Եւս քայի ազգային ձեմարանին բացուելը երկրորդ հանգստարանին համար տարեկանով աւանդելը աշակերտներուն շատ արդէն գրուած են և դուրսերէն ալ ձրի առնուելը աշակերտներն ալ սկսեցին գալ մայրաքաղաքս, ուստի ո՞վ որ իւր տղան տարեկանով ձեմարանը տալու գիտաւորութիւն ունի նէ հիմակուրէն, որ օրի չձգելով երե-

Թայ Կալուրը խանը ընկերութեան խորհրդարանը գրեւ
տայ որ հէմ ինքը որ առաջ հեշտութեամբ տղին
համար պարտատէսէն հարկաւոր եղած բաները
պարտատէսէ հէմալ ձեւարանին ընկերութեանը
գործը դիւրեւանայ :

— Բանի որ Կեսարիայ Սուրբ Կարապետի վանքը
ուսման սէր ձգեց նէ՛ որ տուր իւր առաջնորդա-
կան թեմերուն գործընդերս ալ կը բարեկարգուին .
ինչպէս որ Սոսնաճառուին կոչուած գեղն ալ հիմա
գարդը մը հաստատուեցաւ որ շատ հարկաւոր էր
այն գեղին . որովհետեւ 180 ի չափ հայու տուն կայ
հոն , որոնց զաւկները մինչեւ հիմա անուսուս մը
նալով մի գիտէ հիմախուս գտնուած վիճակներ
նուն վեր ինչ ուրիշ աղէկ վիճակներէ զրկուեցան :

Այս գեղը ժամանակաւ գարդը մը հաստատուե-
ր է , բայց շատ չէ բժշկ խափանուեր է . իսկ հիմա
ուսման հաստատուած գարդը կը յուսամք որ այս
պէս չըլլար , որովհետեւ վեհափառ Աբրահմի իւր ա-
մէն հպատակներուն կրթութիւնը ու լուսաւորու-
թիւնը ուղեւորն , գարդըներուն թշնամի եղանե-
րուն ալ ինքը թշնամի է :

Յիւրաքանչեւ գտնութեան արժանի է այն գեղի Իզ-
միրեան տէր Պետրոս անուն շնորհափայլ քահանա-
յին աշխատութիւնը , որ բնաւ չի խնայեր իւր գիւ-
ղի հայազգի բնակչաց . ըսել է , իրեն հովուած ժո-
ղովուրդին թէ հոգեւորական է թէ մարմնաւորա-
պէս լուսաւորութեանը համար ինչպէս իւր պաշ-
տօնը իրմէն կը պահանջէ :

— Պատճառքս գիւղին նամակ մը առինք , որ
ինչպէս գրուած էր նէ նոյնը կը տպէք . յուսալով
որ մեր այս լրագիրը կարգացողներուն ալ ուրախու-
թիւն մը կ'ըլլայ երբ կը տեսնեն որ մեր գեղեցիկ
գրաբառ լեզուն այն գիւղին մէջ ալ ըստ բաւական
նին մշակած է , որով բարեկյայտ կ'ըլլանք , որ գարու-
տան նորահաստատ ընկերութիւնը , որուն աւետի-
սը կուտայ այս նամակս , առանց գիւղաւորութեան
առաջ կ'երթայ հոն , և գարաւորները քիչ ամենեւն
աղէկ պրոպագանդէն կը հասցընեն . մանաւանդ որ գիւ-
ղին երեւելիներուն մէջ ալ բաւական ուսումնա-
սէրներ կան , որոց մէկը՝ Սիւրբան յարգել Կարապետ
աղայն , տակաւին գիւղին մէջ բարեկարգեալ գրա-
բատուն մը ըլլալէն առաջ իր տղոցը մտաւոր վար-
ժութեանը հոգ տարած էր . նմանապէս ուրիշներ
ալ եղած են որ տղայքին Արմաշ վանքին գարաւոր-
ները կրթել տուած են պատուելի տիրացու Սուրբ
վարժապետին աշակերտութեան յանձնելով . և
հիմա գիւղին վարժապետն ալ անոնցմէ է : Անանկ
ուսումնասէր մարդիկ , որ ուսման սիրով իրենց զա-
ւակները իրենց քովէն հեռացընելու անգամ յանձ-
նառու եղեր են նէ , գիւրաւ կը հասկցուի որ ինչ
սիրով և փափաքով խնամք կը տանին այս գարաւոր-
ներ , և յանոր հաստատուն կենտրոն և մշակութեան
ընդուն պատճառ եղող ընկերութեանը : Այս հա-
մար գիւղացւոյնցս բանին վրայօր քաջալերութիւն
տալը աւելորդ կը սեպմք . միայն այս ուրախարար
լըրը մեզնի տուած նամակը կը գնեմք հոս :

“ Արժանայարգ հրատարակիչք . Հայաստան լը-
րագրոյ :

” Ինչպէս թեման է պատկեր նամակիս , վասն զի
աւետեօր հնչեցուցանէ զհամբաւ մեծի խորհուր-
թեան : Հրճուանայ է ցուցակ մուտ գրութեանս ,
զի զարցնառութիւն վեհաշուք աղգափորայ յայտ-
նաբարբառ քարոյն : Բանդի այն ինչ գաղանի նե-
տաճութեամբ իշխանին օգոյս պարտիկ շանք քայ-
քայիլ միաբանութիւնս , գոյցես անիւթ կայծա-
կանց աստուածանայն հոգեծիր շնորհայ բորբոքեալ
” ի սիրտ և ” ի հոգի աղգափորայ , անգէն զմորապիւն
գութիւն նորուն միաբանութեան և խաղաղու-
թեան մեզ առհասարակ ամենեցունցս աւետեցին :
Ուսման և ընկերութիւն գիւղին , ինքնուրուշ , որ ” ի
հանձնարարայլ Լիւթիմ վարդապետէ օրոց վանից
Արմաշու հիմնադրեալ էր հանգերձ բազմիմաստ
անորեւնիւ , այսօր գործեալ նորոգ հաստատեալ
պայծառացաւ գաւտեամբ մեծապատիւ արքունի
գործակալ Ստեփան աղայի Չայեան : Վասն զի
ճշմարիտ աղգափորութեան օգուտ եկեալ ” ի գիւղս
այն աղուաղարմ անձին , սկսաւ նախ բորբոքել
ղեւանդն աղգափորութեան ” ի հոգիս յարգել երե-
ւելեաց գիւղին , սերմանելով ” ի նոսա զարդիւնս
սիրոյ և խաղաղութեան . և յետ այնորիկ յարգու-
րեալ ” ի փոյթ պայծառութեան աղգին , հաստա-
տեաց ” ի միտս նոցանց զտեղը ուսումնասիրութեան
մանկաւոյն : Ինչ որ ուրախակից գտեալ գերայարգ
իշխանապետ Մեղքոն աղայի , և յարգապատիւ
Վեդիգ ուսումնասէր աղայի Մեղքոնեան , բարեկ-
րութեամբ թիւրքիս տարան զփափաքելու ե-
ռանդն աղգափորութեան իւրեանց : Յոր տակ
նախ ինքեանք բարի օրինակ ընծայելով զանձինս
իւրեանց՝ առատաձեռնեցին յատուկ յատուկ ողոր-
մութեամբ զնուէր ընկերութեան գարաւորն գիւ-
ղին , ապա խրախուսելով և զայլս անեալ ամփոփե-

ցին ” ի մի փարսիս ճշմարիտ աղգափորութեան :
Յորոց ոչինչ ընդհատ և տեղուց մեծայարգ Կարա-
պետ աղայն Սիւրբան ” ի նշան մեծի գոհունակու-
թեան որտիւ եցոյց զարդիւնս աղգափոր եռան-
դեան իւրոյ : . . . Եթէ արժանի համարեալք ,
խնդրեմ զի ” ի ձեռն օգտակար գրութեան լրագ-
րոյց զայն աղգօգուտ ընկերութիւնս մեր հրա-
տարակեալք :

26 օգոստոս , 1847 .	Փրին Ժառայ
Ի Պաշտէի :	Ն . Տէր Կարապետ :
Հուլիսի առատաձեռնողաց ընկերութեանս	Թարգման :
1000 զւշ , Պայալատ Աւարել աղա Տատեան	(Կոտանդնաւորսցի) :
500 ” Բարեկան Ստեփան աղա Չայեան (Կու- տանդնաւորսցի) :	
500 ” Յարգի Վեդիգ աղա Մեղքոնեան (Իշ- խանայի) :	
500 ” Յարգի Մեղքոն աղա Մեղքոնեան (Իշխ- անայի) :	
500 ” Յարգի Կարապետ աղա Սիւրբան (Պաշ- տէի) :	
300 ” Յարգի Մեղքոն աղա (Արմաշիցի) :	
240 ” Յարգի Սահակ Օսթրա աղա (Օվա- ճուցի) :	
100 ” Արքունի գործարանի Թարգման Սիւրբան	Մեղք :

3640
Կը յուսամք որ այս ցանկը՝ որուն գումարը առ-
այժմ բան մը ըսել չէ , գիւղին ուսումնասէր բը-
նակցայ կամաւոր արքը շատ կ'ընկնայ . քանի
ինչպէս որ ցուցակի անուններէն կը տեսնուի ,
Պաղէճիի գիւղին բնակիչներէն տակաւին Սիւրբան
Կարապետ աղայն զատ նուէրք տուող անուն
չէ : Այս գիւղացւոյ պէս բարեկարգ մարդոց մէջ
բարի օրինակը գիւրաւ և աղէկ կ'աղղէ :

Յատկապէս գիտեալ արժանի բան մըն է այս
որ առանց նշանակելու չեմք կրնար անցնիլ : Չու-
խայի թագաւորական գործարանը՝ որ Իշխանաւոր
և Պաղէճիի մէջ տեղը շինուեցաւ , այն կող-
մերու հեռաւոր բնակիչներուն անգամ թէ մտա-
ւոր կրթութեան և թէ արքունի շատ մեծ օգուտ
ըրաւ : Յայտնի է որ՝ այս գործարանի վերակացու-
թիւնը գերապատիւ փառօրապետ Տատեան ամի-
րայից յանձնուած է . և ամենց կողմէն ալ նոյն գոր-
ծարանը մնայուն վերակացու գրուած է արժանա-
յարգ Ստեփան աղայն Յովհաննէսեան Չայեանց :
Անոց հոն գտնուելով Սիւրբի , Իսմայիլ Սիւրբ-
ը և Ստեփան գարաւորներ ” ի կարգի գրութեան ,
Արմաշու գիւղին տղոցը վարժութեան համար հա-
տատուած գարաւորն կարգաւորեալ օգնութիւն
կ'ընեն . Իշխանաւոր գարաւորն վրայ խնամքին պա-
կաս չէ , և Պաղէճիի գարաւորն նորահաստատ
Թարգման ընկերութեան կամաւոր տուրք տուող
ներուն ցուցակին գրուիլ այս երկու անունը կը
գրանցուի . Աւարել աղա Տատեան , և Ստեփան
աղա Չայեան :

Չուխայի գործարանին մէջ բանող բազմաթիւ
բանուարները գրեթէ ամենքն ալ հայոց աղգէն են ,
և այն կողմի գիւղերէն : Տնէն դուրս չի կրցող և
լոկ ինի մարդոց անգամ , նոյն գործարանէն անոնց
յարմար բանելու բան կը խրկեն , որպէս զի բանին
ու փառալիկ : Շատ մարդիկ կան որ բանելու բան
չունենալու համար կարօտութիւն կը քաշեն .
այս պատմած պարագայիս յարգը անոնք աղէկ կը
հասկնան : Ասով այն կողմերու գիւղերուն բնա-
կիւնները ամէն մէկ մէկ երեսնէ՝ գերայարգ
Տատեան Վիրայից համար գոհացող և աղօթող են .
և անանկ ըլլալու ալ պարտական են :

ՕՐԱՆՆՈՐԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նոր քաբիւլէ՝ Ստեփանեան (հալուածէն) եփ ե-
լած ալոյով կամ սիւրիւթով մէկ նիւթ մը կը հանուի ,
որուն տարրալծները և զեղազօրծները ձանդի կ'ը-
սեն : Այս նիւթս հեղափոխ արտադրուի , ինչպէս որ
բամպակէ վաւօղը կը շինուի . չորոցն , քաբիւլէ
տեղ գործ կ'անուի հրաւրներու (Թիւֆէնի և
բիւրոյի) : Այնպէս սովորական քաբիւլէն վրայ սոս
աղէկութիւնը ունի , որ շինողը անգիկէ (ճիւղայէ)
մնաս քաշելու պէս մնասներէն ազատ կ'ըլլայ . և այս
քաբիւլէն միայն ամառը սրմանով կը բռնկի . ուրիշ
կերպ բռնկելով չունի . կրակի մէջ անգամ ձգես
նէ չի բռնկի , այլ առանց ձայն հանելու կը հա-
լի ջուր կը կտրի . և բաղադրիչ մասնակներուն կը
քակուի , որ են ջուր , աղ , և ալիս քաբիւլէն : Ուս-
տի պահէն ալ վտանգ մը չունի . և նոյն պահէն
ալ նէ՛ իրեն ուժը և յատկութիւնը չի կորսնցընէ :

— Արտաքական : Երեքտրակնութիւնը ար-
ուեստներու մէջ շատ նոր և չլրացուած բաներ հը-
նարել կուտայ : Երեքտրակն հեռագրութեան
թիւնը վրայ մտածելով Պ . Կառնիկ Փաւստըր բնա-
գէտը՝ խորհեցաւ որ Փարիզու աստղաբաշխական
գիտարանին ժամացոյցն թէ նոյն քաղաքին մէջ
և թէ մօտի քաղաքները գտնուած ժամացոյցներուն
մէջ մէկ երեքտրակն հարգութիւն մը կրնայ հաս-
տատուիլ . անանկ որ Փարիզու գիտարանին ժամա-
ցոյցը քանի ժամ և քանի վայրկեան կը ցրցընէ նէ՛
այն ժամացոյցներն ալ նոյնը ցրցընեն : Այնպէս չէ
թէ բոլոր Փաւստայի , այլ և բոլոր Եւրոպայի ալ
կրնայ ըլլալ , ժամացոյցները իրարու ասանկ թելով
մը հարգութեամբ ամէն տեղ գիտնալ թէ Փարիզու
մէջ ժամը քանիսն է : ” ի հարկէ ազատ ժամացոյցներ
ալ կ'ըլլան ամէն մարդու քով . որով այն տեղ ժա-
մը քանին ըլլալը կը հասկցուի . և ստով՝ առաջին Բե-
շըւալիսը Փարիզէն հաշուելու սկսող աշխարհագիր-
ները՝ ազատ ժամացոյցներուն ու երեքտրակն ժա-
մացոյցներուն մէջ եղած տարբերութեանը վրայ
հաշուելով կը գտնեն թէ այն ինչ քաղաքը երկա-
նութեան քանիքորդ աստիճանին տակն է : Ասով
երեքտրակնութիւնը մաթեմատիկական հաշիւ-
ներու մէջ ալ մտած կ'ըլլայ :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

ՆՈՐԱՆԻՊ ՄԱՏԵՆ

Նոր բառերը Յունարէն , Իտալիէն , Հայերէն և հաճեալն
1748 թվական , մանրագիր տպագրութիւն . 914 թվական , գին
70 զուռուշ :

Հայերէն գրաբառ լեզուն յառաջիկային հեթ մասերը ըն-
թանկութեամբ ծանօթ ըլլալով շատ արեւելի վեր իմաստնոց
փափաքել էր յոռաբան և հայերէն բառարան մը ունենալ :
Այս փափաք լեզուին Եւրոպայի ուսումնական երիւ-
բարք . Պ . Արտաքական , և Պ . Ստեփանեան : Բառարանը ի-
րենց աշխատութեամբ խորագրելէն , և իրաւելէն և քաճ
իւրեն լեզուներով , և քեղ քեղ լրագրելէնով և գաղղիներով
ալ ճիւղալիւնէն ետք , պարգրութեամբ ծախիս ալ իրենք իս-
թիւ պիտի գործէին Վիեննա , Սիւրիւրեանց վանք : Բառա-
րանիս յառաջաբանութիւնն աւ հարաւոր առնելով . որով ի-
րենց աշխատութիւնն յոռաւոր օգոստին կը հասկընեն :

“ Հոռութեան լեզուն սոս վերջի արեւելեան լեզու-
նեանց ու լեզուաւորութեան մէջ շատ գործաճախան ըն-
լալն ” ի շատ , ” լեզու գիտելի և հայաբանութեան ալ աղէկ
սորով ուղղը անշուշտ գոհի իւր յոռաբան լեզուն ծա-
նօթութեան պիտի ունենայ : Ինչո՞ւ որ՝ մեր նախնայ ու ” ի
մասնաւորի հիւսիսեւրոպայի բարձր գիտելի գիտելի բոլորն ալ
յոռաբանի խորհրդանշան ըլլալով , այս լեզուն գիտողը
հայալեզուն մարտնչները հեղին բնագիտութեան հեթ համեմ-
ալով նախնայ հայաբանութեան բոռն ոճին կարգեալ լե-
զուս ” ինչպէս ըլլալ : ”

Այսոսմա՞ որ ամենց այս աշխատութեանը աղգիս գիտնա-
լանայ և ուսումնասիրայ մէջ ընդունելի լ'ըլլայ . որով նոյն
աշխատանքը հեղինակները կամ ուրիշները յոռաբան լեզու-
որով մեր ունեցողներուն հարկաւոր եղած որով պիտի գիտ-
իւր ալ իր հանեն . ինչպէս են հայերէն յոռաբան գրաբառ-
բառարան մը , և յոռաբան մի ճիւղի հարաւորութեան մը , հա-
յերէն լեզուն լեզուաբան :

— Բարեկարգ հայալեզու երիտասարդին մէջ Արտաքական
Պարիզէն և Տաթևէն լեզուներուն լաւ քեղեալ ըլլալուն
և մանաւանդ Հայերէնի ալ բառարան քեղեալութեան ունե-
նալուն , հայալեզու երիտասարդաց քեղեալ եղանակաւ յիշեալ
լեզուները սորվեցնելու համար Խրդար աղասի խանը
բառարան մըն է հասարակ : Ու յիշեալ լեզուագիտ-
ըլլալու և քաբիւլէն ալ երկուսն ծանանալը անցիկ է նէ չա-
փաւոր անանկանով ինչպէս նոյն բառարանին օգտիլ :

— Մեր գրաբանը 120 հապի լափ ծախու . քառուս կայ
առանց ջերմիլի , խառա խալէմ , Բայց պղպայտի (լե-
լիլ) լեզու գործելով պարտաճ . որոնց ամէն մէկը մայրաքաղա-
քին ամէն մէկ գիւղիցի պետարան ունեցող քեղաւորներուն նը-
կարներն են . հարաւ հինգ զոռուշ գին ունի : Եւրոպայի ալ
120 հապոր գաղղիներէն Բօլ քաղ Բօլ գործիչ կայ լեզուալով ,
ամենց գիտն ալ նոյնպէս հապորը հինգ զոռուշ է :

ՀԱՄԱՐԱՆԿՈՒՄ ԼՐԱԳՐՈՒՄ

Յով . Պ . Տէր Կրդ . Չամբար :

Սիւրբ Եղիշ :

Ի Պրինի նոր իսան :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ՅՈՎԱԶԱՆՈՒ ՄԻՒՀԵՆՏԻՍՅԱՆ